

NEMZETI
KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM

VEZETŐ- ÉS TOVÁBBKÉPZÉSI KÖZPONT

FÉZER TAMÁS

Külgazdasági igazgatás

A tananyag az ÁROP-2.2.19-2013-2013-0001
Elektronikus képzési és távoktatási anyagok készítése
című projekt keretében készült el.

Eredeti megjelenés éve: 2014

A hatályosított tananyag a KÖFOP-2.1.1-VEKOP-15-2016-00001
„A közszolgáltatás komplex kompetencia, életpálya-program és oktatás technológiai fejlesztése”
című projekt keretében készült el és jelent meg.

A hatályosított kézirat lezárásának dátuma: 2018. április 26.

Szerző:
© Fézer Tamás

Hatályosítást végezte:
Kőszeginé Máthé Erika

Szakmai lektor:
Dr. Csécsy Andrea

Olvasószerkesztő:
Vöröss Ferenc

Kiadja:
© NKE, 2018.
Felelős kiadó:
Prof. Dr. Kis Norbert
dékán

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható, elektronikus rendszerek felhasználásával nem dolgozható fel, azokban nem tárolható, azokkal nem sokszorosítható és nem terjeszthető.

Tartalom

I. A külkereskedelem szabályozásának indokai	4
II. A magyar külkereskedelem jellemzői.....	6
III. A magyar külkereskedelmi szabályozás jellemzői	8
IV. Az Európai Unió közös kereskedelempolitikájának végrehajtása Magyarországon	10
1. A közös kereskedelempolitika eszköztrendszere	10
2. A Budapest Főváros Kormányhivatala Kereskedelmi, Haditechnikai, Exportellenőrzési és Nemesfémhitelesítési Főosztály feladatai.....	11
3. A Nemzeti Adó- és Vámhivatal feladatai	12
4. Más hatóságok közreműködése	13
V. A külkereskedelem engedélyezésének speciális területei.....	15
1. A foglalkoztatáspolitikai és a külgazdaság összefüggései	15
2. A veszélyes anyagokkal folytatott külkereskedelmi tevékenység engedélyezése.....	16
3. Hulladékok külkereskedelme	16
VI. A nemzetközi kereskedelem szabályozása	18
1. Alapfogalmak	18
2. Szabadkereskedelmi övezetek és vámuniók	19
3. A külkereskedelmi ügyletek	19
Jogszabálytár.....	22
Irodalomjegyzék	23
Elektronikus források	24

I. A külkereskedelem szabályozásának indokai

A gazdaságpolitika a középkor óta már nem kizárólag az államhatárokon belüli kereskedelem szabályozására koncentrál. A külkereskedelem jelentősége globalizált világunkban folyamatosan növekszik, és az állam gazdasági potenciáljának egyik legfontosabb mércéjévé vált a nemzetközi szinten. Azzal, hogy Magyarország 2004-ben az Európai Unió teljes jogú tagjává vált, a nemzeti külgazdasági igazgatás szabályozása némiképp egyszerűsödött, hiszen az ország korábbi külkereskedelmi tevékenysége egy sajátos „belső kereskedelemmé” vált az Európai Unió égisze alatt.¹ Ez a változás szükségképpen azt eredményezte, hogy a külgazdasági igazgatás, ezen belül is elsősorban a külkereskedelem engedélyezéséhez kapcsolódó eljárások jelentős mértékben egyszerűsödtek, hatókörük szűkült, és az Európai Unió más tagállamaival folytatott kereskedelmi tevékenységre már nem terjed ki a külgazdasági igazgatás számos eszközrendszere és intézményei. A külgazdasági igazgatás súlypontja így hazánkban az Európai Unión kívüli, ún. harmadik országokba irányuló kereskedelmi tevékenységgel kapcsolatos eszközökre és eljárásokra tevődött át. A külgazdasági igazgatás intézményrendszerének létét alátámasztó azon elméletek, melyek az állam belföldi piacának védelmét és a kívülről érkező import termékek szabályozott behozatalát hangsúlyozták, mára nem tekinthetők uralkodónak Magyarországon sem. Tekintettel arra, hogy az Európai Unió egy valódi vámunió, ahol a tagállamok közötti kereskedelem útjában álló valamennyi mennyiségi korlátozás, tarifális akadály lebontásra került, nem lehet egyszerűen magyar piacról beszélni, így szükségképpen a magyar érdekek védelme kiegészül az EU piacának érdekeit védő felfogással. A hatályos magyar jogban ezáltal a külkereskedelem szabályozása számos ponton eltávolodik a nemzeti érdekek érvényre juttatásától, és Európai Unió kötelezettségeinkből adódóan összeurópai érdekeket képvisel.

A külgazdasági igazgatás alapját a külkereskedelmi tevékenység adja. A külkereskedelem létezését az a tény igazolja, hogy bizonyos áruk előállítására, javak termelésére egyes országok kedvezőbb adottságokkal rendelkeznek, mint más országok. Ezekre az árukra és javakra azonban minden államnak, illetve az államban tevékenykedő állampolgároknak és szervezeteknek szüksége van, így az árut megtermelő vállalkozás a világ más országaiba exportálja (kiviszi), a fogadó állam pedig importálja (behozza) azokat. A külgazdasági igazgatás témakörét két nagy területre bontva tárgyaljuk. A nemzeti szintet tekintve a magyar piacvédelmi mechanizmusok és eljárások, valamint a külkereskedelem engedélyezésének eljárási rendje és intézményrendszere bír kiemelt jelentőséggel. A másik dimenziót az Európai Unió tagságunkból eredően az áruk, szolgáltatások és a tőke szabad mozgásának közös piacon belüli biztosítása miatti jogharmonizációs kötelezettségeink, valamint a közösségi jog – mindenekelőtt a közösségi vámjog – kikényszerítése érdekében létrehozott intézményrendszer jelenti. A két dimenzió természetesen szoros összhangban együttműködve adja a magyar külgazdasági igazgatást megjelenítő szabályozást és hatósági eszközrendszert.

Végezetül röviden szólnunk kell majd a nemzetközi kereskedelmet szabályozó jogforrásokról is, ezek között elsődlegesen a nemzetközi kereskedelempolitikai egyezményekről, melyek végrehajtásával kapcsolatban a magyar hatóságokra is jelentős szerep hárul.

¹ Kárpáti László – Lehotai József (2007): Kereskedelmi ismeretek, Debreceni Egyetem Agrár- és Műszaki Tudományok Centruma AVK, Debrecen, 6.

Önellenőrző kérdések

1. Mi indokolja a külgazdasági igazgatás intézményrendszerének fenntartását?

.....
.....
.....

2. Kiterjed-e az Európai Unió más tagállamaival folytatott kereskedelmi tevékenységre a magyar külgazdasági igazgatás valamennyi intézménye? Miért?

.....
.....
.....
.....

3. Nemzeti szinten milyen területeket érint a magyar külgazdasági igazgatás?

.....
.....
.....
.....

4. Milyen feladatai vannak Magyarországnak az EU külgazdasági igazgatásának érvényre juttatásában?

.....
.....
.....
.....

5. Milyen törvényszerűség igazolja a külkereskedelem létezését?

.....
.....
.....

II. A magyar külkereskedelem jellemzői

A magyar gazdaságot az egységes európai belső piac létezése és így az Európai Unió védőhálója számos tekintetben megóvja a világkereskedelemben egyre élesebb verseny nyomásától, negatív hatásaitól, hiszen nem a magyar nemzeti piac, hanem az EU teljes belső piaca és annak védelmi mechanizmusai hivatottak e káros következmények kiküszöbölésére. Ezt a megállapítást támasztja alá az a törvényszerűség is, hogy a magyar nemzeti piacnál dimenzióját tekintve sokkal nagyobb európai belső piac értelemszerűen könnyebben ellen tud állni a világpiaci kihívásoknak, mindenekelőtt a világpiaci verseny nyomásának. Másik oldalról azonban más EU tagállamok termékeit és szolgáltatásait korlátozás és védelmi mechanizmus nélkül vagyunk kötelesek beengedni az országba. Ez utóbbi kötelezettség jelentős nyomás alá helyezi a hazai piacot, hiszen abszolút szabad versenyt teremt a többi EU tagországból származó termék és a magyar termékek között, mely versenybe – a tisztességtelen verseny tilalmára vonatkozó versenypolitikai szabályok kivételével – állami szabályozókkal nem avatkozhatunk be. A magyar „külkereskedelem” elsődlegesen az Európai Unió tagállamaival bonyolódó, az élelmiszerek és agráripari termékek piacát jelentő kereskedelmet foglalja magában. Mennyiségében és árbevétel tekintetében is jóval kisebb jelentőségű az EU-n kívüli dimenzió. A külkereskedelmi termékforgalomnak csupán kevesebb mint harmada származik az Európai Unión kívüli országokkal való kereskedelemről.²

---

² A Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint 2013-ban a 46 280 milliárd Ft összegű termékforgalomból csupán 11 776 milliárd Ft származott az Európai Unión kívüli országokkal lebonyolított kereskedelmi ügyletekből.

Önellenőrző kérdések

1. Miért jelent a magyar piac számára is védőhálót az Európai Unió belső piaca?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. Miért jelent mégis kihívást a magyar piac számára az Európai Unió belső piaca?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. A magyar külkereskedelem a világ mely részére koncentrálódik elsődlegesen?

.....
.....
.....
.....
.....

III. A magyar külkereskedelmi szabályozás jellemzői

A külkereskedelmi ügyletek körébe azok a tranzakciók tartoznak, amikor egy magyar vállalkozás egy másik ország vállalkozásával folytat árucserét, amely irányát tekintve a következő lehet: a magyar vállalkozás áruját a külföldi piacon adja el (export), illetve a magyar vállalkozás a külföldi piacon vásárol (import). Elsődlegesen tehát autonóm gazdasági szereplők azok, akik a külkereskedelmi forgalmat generálják, és a szerződési szabadság polgári jogi alapelvéből következően ezt főszabály szerint – legalábbis ami szerződésük tartalmát, a szerződési kikötéseket illeti – szabadon tehetik meg. A külkereskedelemben azonban jelen vannak az államok is, amelyek nem csupán szabályozzák a nemzeti piac védelmének kötelezettségéből következően a külkereskedelmi forgalmat, általában bejelentési, engedélyezési eljárások beiktatásával, hanem maguk is kereskednek, kormányközi megállapodások útján. Ez utóbbi állami szerepkör jelentősége azonban nagymértékben csökkent napjainkra, így hangsúlyossá a piaci szereplők egymás közötti, szabadkereskedelmi kapcsolatai váltak.

A külgazdasági kapcsolatokban számos nehézséggel és különbséggel szembesülhetünk. A különböző országok joga alá tartozó vállalkozások természetesen eltérő jogi szabályozással találják magukat szembe, így a nemzetközi kereskedelmet akadályozó tényező lehet a partner nemzeti jogszabályaival szembeni bizalmatlanság, a szerződésre alkalmazandó jog kiválasztása, a külkereskedelmi ügyletből adódó jogviták rendezési helyének megválasztása (fórumválasztás). Az országok jogi, gazdasági és kulturális (pl. nyelvi) különbözősége mellett azonban témánk szempontjából fontosabb gátló tényezők lehetnek a partner országának belső piacot védő érdekei miatt működtetett piacvédelmi mechanizmusok, engedélyezési eljárások, mennyiségi korlátozások léte.

Az állam szempontjából a külkereskedelmi tevékenység felügyeletének klasszikus eszközét az engedélyezési eljárások jelentik, melyek egyidejűleg alkalmasak a külkereskedelmi forgalom monitorozására, meghatározott mértékben terelésére, korlátozására, meggátolására vagy éppen bizonyos nemzetközi tendenciák, világpiaci szükségletek előrejelzésére. A kivitel és behozatal engedélyhez kötése éppen ezért egy állam stratégiai döntése. A rendszerváltást követően Magyarországon jelentősen enyhültek az engedélyezési szabályok, és nem csupán adminisztrációját és intézményrendszerét tekintve egyszerűsödött az engedélyezési eljárás, hanem hatókörét tekintve is jelentős teret vesztett. Az importált termékek közel 97%-a érkezik engedélymentesen az országba, míg az export tekintetében csupán a termékmennyiség 5%-a az, amelynek kivitele engedélyezési eljáráshoz kötött.³ A magyar külkereskedelmi engedélyezés rendszerét két síkon vizsgálhatjuk. Egyrészt magáról a külkereskedelmi tevékenység engedélyezéséről beszélhetünk, másrészt bizonyos termékek (árúk és szolgáltatások) importjához kötődő engedélyezési eljárásokat azonosíthatunk. A külkereskedelmi tevékenység engedélyezésének az a célja, hogy még a konkrét külgazdasági ügyletet megelőzően feltérképezhesse az állam az ilyen tevékenységet folytatni kívánó vállalkozásokat, és az érintett áruk szabályozott kereskedelme érdekében az engedély kiadásához feltételeket is megköveteljen.

³ Bekényi József – Berényi Lajos – Dienes Oehm Egon – Gilyán György – Mikó Zoltán – Nagy Márta – Zsigó Ferenc (2013): Gazdasági igazgatás, FÁMA Zrt., Budapest, 60.

Önellenőrző kérdések

4. Mely tranzakciók vonhatók a külkereskedelmi ügyletek fogalomkörébe?

.....
.....
.....
.....
.....

5. Milyen szerep jut az államoknak a külkereskedelemben?

.....
.....
.....
.....
.....

6. Milyen nehézségek jelentkeznek a külkereskedelmi kapcsolatokban?

.....
.....
.....
.....
.....

7. Mi a célja a külkereskedelemben előírt engedélyezési eljárásoknak?

.....
.....
.....
.....
.....

8. Milyen két területen vannak jelen az engedélyezési eljárások a magyar külkereskedelmi igazgatásban?

.....
.....
.....
.....
.....

IV. Az Európai Unió közös kereskedelempolitikájának végrehajtása Magyarországon

1. A közös kereskedelempolitika eszközrendszere

A külkereskedelemről szóló 1974. évi III. törvény hatályon kívül helyezését követően már az Európai Unió közös kereskedelempolitikájának égisze alatt szabályozzák hazánkban a külkereskedelmi tevékenységet, és a magyar normák csupán a közösségi jog végrehajtását szolgálják.

Az áruk, szolgáltatások és anyagi értékeket képviselő jogok kereskedelmi forgalomban történő kivitelét, behozatalát, valamint azoknak Magyarország területén történő átszállítását nemzetközi szerződéssel és az Európai Unió általános hatályú, közvetlenül alkalmazandó jogi aktusának rendelkezéseivel összhangban az Országgyűlés vagy a Kormány által alkotott jogszabály korlátozhatja.⁴ Ebből látható, hogy a külkereskedelmi tevékenység főszabály szerint szabadon, bejelentés és engedélyezés nélkül folytatható, azonban kizárólag az Európai Unió rendeleteinek és irányelveinek végrehajtása céljából – akár szektor-, akár termékspecifikusan – korlátozható. A külkereskedelmi forgalom befolyásolása értelemszerűen kizárólag az Európai Uniót kívüli viszonylatban képzelhető el. A forgalom befolyásolásának klasszikus eszköze, a vámteher megállapítása, már nem nemzeti kompetencia, minden termék tekintetében a közösségi vámjog⁵ határozza meg ezt a korlátozást. Az Európai Unió Működéséről Szóló Szerződés (a továbbiakban: EUMSZ) 207. cikke sorolja fel azokat az eszközöket, melyek a közös kereskedelempolitika végrehajtása területén alkalmazhatók. Ebbe a körbe a következő intézkedések és eszközök tartoznak:

- vámtarifák megállapítása és módosítása;
- az áruk és szolgáltatások kereskedelméhez kapcsolódó vámtarifa- és kereskedelmi megállapodások megkötése;
- a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásainak szabályozása;
- a külföldi közvetlen befektetésekre vonatkozó szabályok meghozatala;
- a liberalizációs intézkedések egységesítése;
- az exportpolitika meghatározása;
- kereskedelempolitikai védintézkedések bevezetése: dömping esetén és szubvenció (támogatás) esetén alkalmazható eszközök (vámok, mennyiségi korlátozások, tilalmak).

A piacvédelmi eljárások konkrét esetekben alkalmazható eljárásokat takarnak, melyek esetében valójában nem csupán európai, hanem nemzetközi szinten meghatározott szabályokról beszélhetünk. A Kereskedelmi Világszervezet (World Trade Organization; a továbbiakban: WTO) Marrakesh-i Egyezményében határozták meg a piacvédelmi eljárások alkalmazásának feltételeit. Az Európai Uniót belül piacvédelmi eljárást a tagállamok nem jogosultak fogyanatosítani, az minden esetben az Európai Bizottság döntési kompetenciájába tartozik, hiszen nem egyetlen tagállam piacának védelmét kell az eljárások segítségével biztosítani, hanem az egységes belső piacot kell megóvni a külső káros hatásokkal szemben. A piacvédelmi eljárások között megkülönböztetünk védintézkedéseket, antidömping-eljárást és szubvencióellenes eljárást. A védintézkedések alkalmazásának feltétele, hogy egy tagállam megállapítsa, hogy valamely terméket a területére olyan megnövekedett mennyiségben és olyan feltételek mellett importálnak, ami súlyos kárt okoz a hasonló vagy közvetlenül versenyző terméket gyártó hazai iparnak, vagy azt súlyos károkozással fenyegeti. Ilyen esetben ideiglenes intézkedésként legfeljebb 200 napig lehet mennyiségi korlátozást bevezetni, illetve legfeljebb négyéves időtartamra van lehetőség a vámteher emelésére. Dömpingeltnek az olyan termék tekinthető, amelyet az exportáló ország belső piaci áránál alacsonyabban kívánnak az importáló országban értékesíteni. Antidömping-eljárás akkor indítható, ha azt az adott EU-iparág termelésének min. 50%-át képviselő termelőkör kezdeményezi. A dömping ténye és a kár megállapítása után van lehetőség dömpingellenes vám kivetésére. A szubvencióellenes eljárás a tiltott támogatásokkal szembeni fellépés eszköze. Támogatásnak minősül, ha a kormány vagy más állami szerv bármilyen formában pénzügyi támogatásban részesíti a termék

⁴ 2004. évi XXIX. törvény az európai uniós csatlakozással összefüggő egyes törvénymódosításokról, törvényi rendelkezések hatályon kívül helyezéséről, valamint egyes törvényi rendelkezések megállapításáról

⁵ A magyar jogban közösségi vámjognak minősülnek a következő Európai Uniói jogforrások:

- az Európai Parlament és a Tanács 952/2013/EU rendelete (2013 október 9.),
- a Bizottság 2454/93/EGK rendelete a Közösségi Vámkódexet létrehozó 2913/92/EGK számú Tanácsi Rendelet végrehajtásáról (végrehajtási rendelet),
- a Tanács 1186/2009/EK rendelete a vámmentességek közösségi rendszerének létrehozásáról (vámmentességi rendelet),
- a Bizottság 1101/2014/EU végrehajtási rendelete (2014. október 16.) a vám- és a statisztikai nomenklatúráról, valamint a Közös Vámtarifáról szóló 2658/87/EGK tanácsi rendelet I. mellékletének módosításáról.

előállítását, exportálását vagy fuvarozását, és ennek következményeként jut a kedvezményezett az adott piacon árelőnyhöz. Ilyen esetben kiegyenlítő vám kerülhet alkalmazásra.

A közös kereskedelempolitika végrehajtásában hazánkban két szervnek van kiemelt jelentősége: a Budapest Főváros Kormányhivatala Kereskedelmi, Haditechnikai, Exportellenőrzési és Nemesfémhitelesítési Főosztály (a továbbiakban: Hivatal), valamint a Nemzeti Vám- és Adóhivatal (a továbbiakban: NAV) vámszervének.

2. A Budapest Főváros Kormányhivatala Kereskedelmi, Haditechnikai, Exportellenőrzési és Nemesfémhitelesítési Főosztály feladatai

A Hivatalt külkereskedelmi államigazgatási hatóságként jelöli ki a magyar jog.⁶

E jogkörében a Hivatal:

- eljár az áruk, szolgáltatások és anyagi értéket képviselő jogok országhatárt, illetve vámhatárt átlépő kereskedelmével és az egyes, közbiztonságra különösen veszélyes eszközök behozatali forgalmának engedélyezésével kapcsolatos közigazgatási hatósági ügyekben,
- eljár a kettős felhasználású termékek export-, transzfer-, brókerügyleti és tranzitengedélyeivel kapcsolatos ügyekben, ellenőrzi e termékek Európai Unión kívüli harmadik országból Magyarországra történő behozatalát és kiadja a Nemzetközi Importigazolást, lefolytatja a nemzetközi kötelezettségekkel kapcsolatos konzultációkat, ellátja a nemzetközi egyezmények hazai végrehajtásából adódó feladatokat, továbbá eljár a nemzetközi kereskedelmi szankciókban elrendelt nem kettős felhasználású termékek exportengedélyezésével kapcsolatos ügyekben,
- a nemzetközileg vállalt kötelezettségek betartásával eljár a haditechnikai eszközök és szolgáltatások kivitelével, behozatalával, transzferjével és tranzitjával összefüggő kereskedelmi tevékenységgel, valamint a vállalkozások tanúsításával kapcsolatos közigazgatási hatósági ügyekben.

Főszabály szerint a feladatokat országos illetékességgel első fokon a Hivatal kereskedelmi hatósága, másodfokon a Hivatal központi szerve látja el. A kettős felhasználású termékekkel és a haditechnikai eszközökkel kapcsolatos külkereskedelmi engedélyezési eljárásokban országos illetékességgel első fokon a Hivatal haditechnikai és exportellenőrzési hatósága, másodfokon a Hivatal központi szerve jár el.

A Hivatal országos hatáskörű szervként a közös kereskedelempolitika végrehajtása során legfontosabb feladatként az áruk és szolgáltatások behozatali és kivitelezési engedélyezésével, korlátozások érvényre juttatásával kapcsolatos eljárások fő letéteményese. A Hivatal az engedélyek kiadásának árucsoportonként meghatározott lebonyolítási rendjéről internetes honlapján közlemény formájában ad tájékoztatást. Az eljárások során fontos követelmény, hogy a benyújtott kérelmekben, valamint az azokhoz csatolt okmányokban foglalt valamennyi adat valódiságáért az ügyfél felel. A Hivatal hatáskörébe tartozó engedélyezési eljárások a következők:

- tevékenységi engedély;
- kiviteli, behozatali és reexport engedély;
- vállalkozási import engedély.

a. tevékenységi engedély

A Hivatal, mint a nemzeti külkereskedelmi államigazgatási szerv tevékenységi engedélyére van szükség az 52/2012. (III. 28.) Korm. rendelet 1. mellékletben meghatározott áruk vonatkozásában a behozatali, illetve a kiviteli, valamint a reexport tevékenységek megkezdéséhez. A tevékenységi engedély legfeljebb három évre adható. Az engedélyezési kötelezettség alá tartozó áruk között található a radioaktív anyagok, robbanóanyagok és pirotechnikai termékek, a közbiztonságra különösen veszélyesnek minősített eszközök, továbbá biztonsági papírok. Nem engedélyezhető az áru kivitele, behozatala olyan ország viszonylatában, valamint vállalkozás, más szervezet, vagy személy érdekkörében, amellyel szemben az Egyesült Nemzetek Szervezete Biztonsági Tanácsa határozatában, az EU Tanácsa által elfogadott közös álláspontban, rendeletben, vagy az annak felhatalmazása alapján elfogadott rendeletben, határozatban elrendelt gazdasági vagy kereskedelmi tilalom van hatályban. E rendelkezés nyilvánvaló célja, hogy a szankcióval (embargóval) sújtott ország felfegyverkezését megakadályozza.

⁶ A Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatal az 1312/2016. (VI. 13.) Korm. határozat értelmében jogutódlással – Budapest Főváros Kormányhivatalába történő beolvadással – megszűnt. Az MKEH 2017. január 1. napjától Budapest Főváros Kormányhivatala szervezeti rendszerén belül folytatja szakmai tevékenységét. Az áruk importjával és exportjával kapcsolatos feladatokat 2017. január 1-től a Budapest Főváros Kormányhivatala (BFKH) Kereskedelmi, Haditechnikai, Exportellenőrzési és Nemesfémhitelesítési Főosztálya látja el. 320/2010. (XII. 27.) a Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatalról és a területi mérésügyi és műszaki biztonsági hatóságokról

b. behozatali, kiviteli és reexport engedély

A behozatal olyan kereskedelmi ügyletet takar, melynek során árut Magyarország területére vámhatárt átlépve az Európai Unión kívüli országból, vagy országhatárt átlépve az EU más tagállamából kereskedelmi forgalomban behoznak. A kivitel ezzel szemben olyan kereskedelmi ügylet, melynek során árut Magyarország területéről vámhatárt átlépve EU-n kívüli országba, vagy országhatárt átlépve az EU más tagállamába kereskedelmi forgalomban kivisznek. A reexport az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban részes államokon kívüli országból, vagy EU-n kívüli országból behozott nem közösségi árunak a közösségi vámjogszabályokban meghatározott újrakivitele valamely EU-n vagy EGT-n kívüli országba. A kiviteli, behozatali és reexport engedélyek maximális érvényességi ideje 12 hónap. Az ilyen engedélyen szereplő mennyiség a behozható vagy kivihető mennyiség felső határát jelenti, így az engedélyben meghatározott mennyiségi határon belül többszöri behozatalra és kivitelre is felhasználható.

c. vállalkozási import engedély

A Hivatal engedélyére van szükség a vállalkozási importhoz is. Vállalkozási import alatt a Magyarországon bejegyzett vállalkozás és az EGT-n, az EU-n és Svájc-on kívüli országban székhellyel rendelkező vállalkozás között létrejött szerződés alapján végzett olyan tevékenységet értjük, amikor a szerződés teljesítése külföldi munkavállaló magyarországi munkavégzésével történik. A vállalkozási import engedély kiadása során a Hivatal vizsgálja, hogy a külföldi vállalkozó székhelye szerinti állam milyen mértékben korlátozza a magyar vállalkozások vállalkozási szerződéses tevékenységét. Az eljárás során arra is figyelemmel kell lenni, hogy a külföldiek magyarországi munkavégzésével kapcsolatos vállalkozási szerződés teljesítése veszélyezteti-e az azonos tevékenységet folytató belföldi gazdálkodó szervezetek tisztességes versenyfeltételeken alapuló működését.

3. A Nemzeti Adó- és Vámhivatal feladatai

A vámok a külkereskedelem korlátozásának és szabályozásának klasszikus kereskedelempolitikai eszközei. A vámok nem egyszerűen bevételt biztosítanak az Európai Uniónak és a tagállamoknak (fiskális vám), hanem valódi forgalomszabályozóként (közgazdasági vám) is jelentős szerepet töltenek be. Éppen ezért a piacvédelmi eszközök között kiemelt jelentőséghez jut a vámköteles termékek körének meghatározása, a vámtarifák, vámentességi szabályok megállapítása. A vámoknak a külkereskedelem iránya szerint három fajtáját különböztethetjük meg:

- importvámok (behozatali vámok);
- exportvámok (kiviteli vámok);
- tranzitvámok.

A WTO a tranzitvámok alkalmazását főszabály szerint nem engedélyezi a tagországoknak. Az importvámok ugyanakkor a külkereskedelem klasszikus forgalomszabályozóiként vannak jelen a világon mindenütt. A vámok védelmi funkciót is betöltenek, és a hazai – esetünkben az EU – piacon előállított termékek védelmét hivatottak elősegíteni. A vámvédelem mértéke szerint megkülönböztethetünk kiegyenlítő vámokat és tiltó vámokat. A kiegyenlítő vám célja, hogy a hazai piac esélyegyenlőségét biztosítsa. A védővámok klasszikusan ebbe a csoportba tartoznak, hiszen a belföldön magasabb áron kínált termékek védelme érdekében az import termékek árát emelik. A tiltó vámok inkább nevelő célzatúak, és arra szolgálnak, hogy a magas vámtételekkel bizonyos termékek belső piacra kerülését megakadályozzák, vagy legalábbis korlátozzák. A vám kiszabásának alapját leggyakrabban – és a közösségi vámjog által is követett főszabály szerint – az importált áru értéke határozza meg (értékvám). Ismerünk azonban mértékvámokat is, melyeknek kiszabását az importált áru mennyisége, darabszáma stb. határozza meg.

Értelemszerűen a vámjog hatálya Magyarország esetében kizárólag a nem közösségi árukra terjed ki. A NAV vámigazgatással összefüggő feladatai az alábbi tevékenységeket ölelik fel:

- a közösségi vámjog alapján az áruk vámeljárás alá vonása,
- a vámhatáron át lebonyolódó áru- és utasforgalom vámmellenőrzése, a vámtartozások és a vámeljáráshoz kapcsolódó nem közösségi adók és díjak kiszabása és beszedése,
- közvetlenül vagy közvetve – meghatározott körben – az áruk azonosságának (adózási szempontból történő besorolásának és egyéb jogszabály által meghatározott követelményeknek) a vizsgálata, illetve a vizsgálat megtörténtének ellenőrzése,
- a vámkmányok, illetve a vámeljárások adatainak vám- és statisztikai célú ellenőrzése, javíttatása, nyilvántartása, összesítése, feldolgozása és átadása,

- a vám-, az adó- és egyéb jogszabályokban meghatározott adóztatási, ellenőrzési és utólagos ellenőrzési feladatok ellátása,
- az Európai Mezőgazdasági Garanciaalapból (EMGA) finanszírozott kifizetésekhez kapcsolódó utólagos ellenőrzések lefolytatása.

Csatlakozásunk óta az Európai Unióba érkező importtermékeket nem feltétlenül kell a forgalomba kerülés országában vámolni, arra sor kerülhet az EU területén bárhol máshol is, különösen, amennyiben ezt a célszerűség és ésszerűség indokolja (pl. az érkezési kikötőben, amely más országban található).

4. Más hatóságok közreműködése

A közös kereskedelempolitika végrehajtásában számos más hatóság is fontos szerepet játszik. Így például bizonyos termékek külkereskedelmére vonatkozó engedélyezési eljárásokban az Országos Atomenergia Hivatal (pl. kettős felhasználású nukleáris termékek), az Országos Rendőr-főkapitányság (pl. kábítószer-prekurzorok, közbiztonságra különösen veszélyes eszközök behozatala esetében), a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat vagy éppen a Magyar Nemzeti Bank is közreműködik.

Önellenőrző kérdések

1. Mutassa be az EU közös kereskedelempolitikájának eszközszerét!

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. Mely, a külgazdasági igazgatáshoz köthető engedélyezési eljárások tartoznak a Budapest Főváros Kormányhivatala Kereskedelmi, Haditechnikai, Exportellenőrzési és Nemesfémhitelesítési Főosztály hatáskörébe?

.....
.....
.....
.....

3. Mit takar a reexport tevékenység?

.....
.....
.....
.....

4. Mit értünk vállalkozási import alatt?

.....
.....
.....
.....

5. Soroljon fel hármat a NAV vámigazgatással összefüggő feladatai közül!

.....
.....
.....

V. A külkereskedelem engedélyezésének speciális területei

Az előzőekben vázolt és az EU kereskedempolitikájához szorosan kapcsolódó engedélyezési eljárások mellett a külgazdasági igazgatásnak olyan speciális területei is léteznek, ahol az általános hatáskörrel rendelkező külkereskedelmi hatóság helyett az adott területen speciális szakértelemmel rendelkező más hatóság folytatja le az engedélyezési eljárást, vagy az engedélyezési eljárás a termék speciális tulajdonságai miatt más eljárási rendben zajlik. Ezekben a speciális területeken is fontos megemlíteni, hogy az Európai Unió tagságunkból eredő jogharmonizációs kötelezettségeink okán az EU vonatkozó joganyagának való megfelelés kiemelt jelentőségű. A nemzeti szabályozás éppen ezért – hasonlóan a fent már tárgyalt általános engedélyezési eljárás logikájához – leginkább az eljárás lefolytatásának részletszabályaiban bír kompetenciával. Az engedélyezési kötelezettség léte és az engedélyezés alapvető szabályai ugyanis uniós szinten kerültek meghatározásra.

1. A foglalkoztatáspolitikai és a külgazdaság összefüggései

A külgazdasági igazgatás egyik fontos területét képezi a harmadik államból származó állampolgárok Magyarországon történő munkavállalásának engedélyezése. A hazai és az európai munkaerőpiac védelme érdekében általánosságban elmondható, hogy az Európai Uniót kívüli (valójában az Európai Gazdasági Térségen kívüli) harmadik ország állampolgárságával rendelkező személy magyarországi munkavállalásához engedély szükséges. Az engedélyezési eljárás a téma sajátosságaiból következően a kormányhivatalok munkaügyi központjainak hatáskörébe tartozik. A munkavállalási engedélyek két típusát különböztethetjük meg:

- egyéni engedély;
- mezőgazdasági szezonális munkavállalási engedély.

Az egyéni engedély kiadásának feltételei a következők:

- a foglalkoztató a harmadik országbeli állampolgár által ellátandó tevékenység vonatkozásában érvényes munkaerőigénnyel rendelkezik, *(A munkaerőigény a foglalkoztatónál olyan tevékenység jövőbeni ellátására felmerült igény, amelyben a munkavégzés foglalkoztatási jogviszony keretében történik.)*
- a munkaerőigény benyújtása óta nem közvetítettek ki részére olyan munkaerőt, akit álláskeresőként tartanak nyilván, és *(A kiközvetíthető munkaerő értelemszerűen elsősorban olyan magyar vagy EGT tagállam állampolgárságával rendelkező személy, aki magát álláskeresőként regisztráltatta.)*
- a harmadik országbeli állampolgár megfelel a jogszabályban előírt és a munkáltató munkaerőigényében megjelölt alkalmazási feltételeknek.

Az egyéni engedély kiadásának legfontosabb feltétele, hogy kiközvetíthető „belső” munkaerő ne álljon rendelkezésre. Amennyiben van olyan álláskeresőként regisztrált személy, aki megfelel a foglalkoztató szükségletében megjelölt igénynek, minden esetben elsőbbséget élvez a harmadik országból származó állampolgárral szemben. Arra is lehetőséget teremt a magyar jog, hogy az egyéni munkavállalási engedélyt a munkaerőpiaci helyzet vizsgálata nélkül, tehát a „belső” munkaerő-kapacitásra tekintet nélkül adja ki a hatóság. Erre olyan esetekben van lehetőség, amikor például az adott vállalkozásnál kulcsszemélyzetként kívánják a harmadik országbeli állampolgárt foglalkoztatni (pl. külföldi részvétellel működő vállalatoknál azok a személyek, akik ugyan nem minősülnek a Polgári Törvénykönyv szerint vezető tisztségviselőnek, azonban a vállalkozás egészét vagy szervezeti egységét irányítják vagy felügyelik), vagy felsőfokú oktatási intézmények, tudományos kutatóintézetek által meghívott, nemzetközileg elismert szakemberek foglalkoztatására kerül sor. A munkaerőpiaci helyzet vizsgálata nélkül adják ki az engedélyt akkor is, ha harmadik országban honos vállalkozással kötött magánjogi szerződés alapján történő üzembe helyezési, szavatossági, jótállási, szervizelési tevékenység elvégzéséhez szükséges külföldi munkaerőt igénybe venni.

A mezőgazdasági szezonális munkavállalási engedélyre különös szabályok vonatkoznak. A szezonális foglalkoztatás ennek megfelelően egy naptári éven belül legfeljebb 180 napra vonatkozhat, és az engedély meghosszabbítására – pontosan a munka szezonális jellegére tekintettel – nincsen lehetőség. Az engedélyt a munkaerőpiaci helyzet vizsgálata alapján kell kiadni, így minden esetben vizsgálni kell a belső kiközvetíthető munkaerő rendelkezésre állását. Csak abban az esetben mellőzheti a hatóság a munkaerőpiaci helyzet vizsgálatát, ha a szezonális foglalkoztatás időtartama nem haladja meg egy éven belül a 60 napot. Természetes azonban, hogy a mezőgazdasági szezonális munkavállalási engedély esetében nincs jelentősége a munkaerő képzésének, így ezt a feltételt nem vizsgálja a kérelem elbírálása során a hatóság.

2. A veszélyes anyagokkal folytatott külkereskedelmi tevékenység engedélyezése

A veszélyes anyagokkal folytatott kereskedelmi tevékenységre külön szabályok vonatkoznak, mind a belkereskedelem, mind a külkereskedelem dimenziójában. A kémiai biztonságról szóló törvény⁷ felhatalmazása alapján a törvényben meghatározott veszélyes anyagok és készítmények behozatalával és kivitelével kapcsolatban szintén külön engedélyezési eljárást szabályoz a magyar jog.⁸ A növényvédő szerek és termelésnövelő anyagok esetében a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal növény- és talajvédelmi jogkörében eljárva, az ipari vegyi anyagok és készítmények esetében az Országos Közegészségügyi Központ végzi az engedélyezéssel kapcsolatos feladatokat. A veszélyes anyagok és készítmények külkereskedelmével kapcsolatos ellenőrzést a NAV vámszerve, illetve a kormányhivatalok népegészségügyi feladatkörében eljáró járási hivatalai látják el.

A veszélyes anyagok közül teljesen különálló engedélyezési eljárás hatálya alá tartoznak azok a veszélyes anyagok, melyekkábitószerkvagypszichotropanyagokgyártásáhozhasználhatókfel.⁹Ezeketazanyagokatnevezzükkábitószerprekurzoroknak. A magyar jogban a kábítószer-prekurzorokkal kapcsolatos legális tevékenységek ellenőrzésére a Budapest Főváros Kormányhivatala Kereskedelmi, Haditechnikai, Exportellenőrzési és Nemesfémhitelesítési Főosztálynak, mint a kábítószer-prekurzorokkal kapcsolatos legális tevékenységek ellenőrzésére kijelölt nemzeti hatóságnak van jogköre. Az ilyen anyagok behozatalával, kivitelével kapcsolatos engedélyezési eljárásban születő határozatot azonban az Egészségügyi Nyilvántartási és Képzési Központtal (a továbbiakban: ENKK¹⁰) is közölnie kell. Amennyiben a BFKH Kereskedelmi, Haditechnikai, Exportellenőrzési és Nemesfémhitelesítési Főosztály a behozatalra, illetve kivitelre vonatkozó engedélyt visszavonja, vagy az engedélyt felfüggeszti, határozatát a NAV Központi Hivatalával is köteles haladéktalanul közölni.

3. Hulladékok külkereskedelme

A veszélyes hulladékok országhatárokat átlépő szállításának ellenőrzéséről és ártalmatlanításáról Bázelen 1989. március 22. napján aláírt egyezmény¹¹ azokat az anyagokat tekinti hulladékoknak, amelyeket ártalmatlanítanak vagy ártalmatlanítani szándékoznak, vagy a nemzeti jog előírásai alapján ártalmatlanítani kell. Az egyezményben vállalt kötelezettségeinek eleget téve a magyar jogalkotó a hulladékok behozatala, kivitele és átszállítása (tranzitja) során hatóságként az Országos Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főfelügyelőséget jelölte ki¹². A felsorolt tevékenységek kivétel nélkül minden esetben bejelentéshez kötöttek. A bejelentést az európai társhatóságokkal való kapcsolattartás érdekében magyar és angol nyelven egyaránt meg kell tenni.

⁷ 2000. évi XXV. törvény a kémiai biztonságról.

⁸ 123/2009. (VI. 12.) Korm. rendelet az egyes veszélyes anyagok és veszélyes készítmények kivitelével, illetve behozatalával összefüggő bejelentési eljárás részletes szabályairól.

⁹ 159/2005. (VIII. 16.) Korm. rendelet a kábítószer-prekurzorokkal kapcsolatos egyes hatósági eljárási szabályok, valamint a hatósági feladat- és hatáskörök megállapításáról.

¹⁰ A 378/2016 (XII. 2.) 18. § (3) bekezdése értelmében „az ENKK Orvostechnikai Főosztálya és Kábítószerügyi Főosztálya az Országos Gyógyszerészeti és Élelmezés-egészségügyi Intézetbe (a továbbiakban: OGYÉI) kerül át. Az ENKK Orvostechnikai Főosztálya és a Kábítószerügyi Főosztálya által ellátott feladatok tekintetében az ENKK jogutódja az OGYÉI.”

¹¹ Hazánkban kihirdette a 101/1996. (VII. 12.) Korm. rendelet.

¹² 180/2007. (VII. 3.) Korm. rendelet az országhatárt átlépő hulladékszállításról.

Önellenőrző kérdések

1. Melyek az egyéni munkavállalási engedély kiadásának feltételei?

.....
.....
.....
.....
.....

2. Melyek a legfontosabb eltérések az egyéni engedély feltételeitől mezőgazdasági szezonális munkavállalási engedély esetén?

.....
.....
.....
.....

3. A veszélyes anyagok és készítmények importjával és exportjával kapcsolatban mely hatóságoknak van hatáskörül az engedélyezési eljárások lefolytatására?

.....
.....
.....
.....
.....

4. Határozza meg a kábítószer-prekursorok fogalmát!

.....
.....
.....

5. A hulladékok külkereskedelméhez kapcsolódó tevékenységek közül melyek azok, amelyek bejelentéshez kötöttek?

.....
.....
.....

VI. A nemzetközi kereskedelem szabályozása

Ahogy láttuk, a magyar külgazdasági igazgatás közel sem független, és a hatáskörrel rendelkező hatóságok kijelölésén, valamint az engedélyezési, bejelentési eljárások szabályainak megállapításán túlmenően szinte mindenben alá van rendelve az egységes belső piac működésének követelményeiből megszülető európai közös kereskedelempolitikának. Az EU kereskedelempolitikája sem légtüres térben létezik azonban, hiszen a nemzetközi kereskedelem színterén is találunk olyan szabályozókat, melyek nagymértékben befolyásolják a mozgásterét. A nemzetközi kereskedelem szabályozásának valódi intézményrendszeréről beszélhetünk, melynek fő mozgatórugóját nemzetközi egyezmények és az egyezmények közötti kapcsolat, továbbá az egyezmények által létrehozott szervek adják. A nemzetközi kereskedelem meghatározó eleme az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (a továbbiakban: GATT), illetve utódszervezete, a WTO). A II. világháborút követő gazdasági környezetben, 1947. október 30-án írták alá akkor még 23 ország részvételével a GATT-Egyezményt, amely multilaterális vámszerződésnek is minősíthető, hiszen a legnagyobb kedvezményes elvének általános alkalmazási kötelezettségét írta elő a tagországok számára. Az egyezmény ezen túl rögzítette a kereskedelempolitika alapelveit, intézményrendszerét, valamint a fejlődő országoknak biztosított kedvezményeket.

1. Alapfogalmak

A GATT-Egyezmény alapelvei adják a nemzetközi kereskedelempolitika sarokköveit:

- legnagyobb kedvezmény elve;
- nemzeti elbánás elve;
- viszonyosság elve;
- transzparencia elve;
- konzultáció elve.

a. legnagyobb kedvezmény elve

A legnagyobb kedvezmény elve a diszkriminációt számolja fel a nemzetközi kereskedelemben. Az elv lényege, hogy a GATT Szerződő Felei egymásnak megadnak minden olyan kedvezményt, amelyet a harmadik országoknak már biztosítottak, vagy a jövőben biztosítani fognak. A legnagyobb kedvezmény elve így egyenlőséget teremt a szerződő felek között a nemzetközi piacon, hiszen sem különleges előnyök, sem különleges hátrányok alkalmazását nem teszi lehetővé.

A legnagyobb kedvezmény elve alóli kivételként, a két- vagy többoldalúan megkötött szabadkereskedelmi vagy vámuniós megállapodások, illetve a fejlődő országok gazdaságának segítése érdekében került megfogalmazásra a preferenciális elbánás elve, amely szerint a fejlődő országoknak ugyanakkor sajátos engedmények tehetők, melyeket nem kötelesek a szerződő (fejlett) országok egymásnak biztosítani.

A legnagyobb kedvezmény alóli kivételnek helye lehet még az országok gazdaságának nemzetbiztonsági vagy közegészségügyi megfontolásból történő védelme, vagy egyes gazdasági ágazatok védelme, amikor dömpingáron kerülnek a termékek a belső piacra. Ekkor dömpingellenes vám vehető ki, amely alapvetően megakadályozza a hazai ipar további károsodását és kedvezőtlenebb feltételeket teremt a dömpingárut exportáló ország termékével szemben. Egy termék akkor tekinthető dömpingelt terméknek, ha a hazai piacra – esetünkben az Európai Unióba – irányuló exportára alacsonyabb, mint egy hasonló terméknek a szokásos kereskedelmi forgalomban az exportáló országban megállapított összehasonlító ára. Ebben a szituációban rendes árnak azt az árat tekintjük, amit a független vevők az exportáló országban a szokásos kereskedelmi forgalomban jellemzően fizetnek a termékért.

b. nemzeti elbánás elve

A nemzeti elbánás kulcsfontosságú alapelv a nemzetközi kereskedelemben, hiszen annak a kötelezettségét rögzíti, hogy a szerződésben részes államok áruait és szolgáltatásait¹³ a hazai árukkal és szolgáltatásokkal azonos elbírálásban kell részesíteni. Nem képzelhető tehát el, hogy egy külkereskedelmi szerződésből eredő jogvita során valamelyik

¹³ 1998. évi IX. törvény az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (GATT) keretében kialakított, a Kereskedelmi Világszervezetet létrehozó Marrakesh-i Egyezmény és mellékleteinek kihirdetéséről

állam más elbírálásban részesíti a külföldi szerződő felet, mint amilyen elbírálásban a saját vállalkozásai részesülnek hasonló tényállás, vagy szerződéses jogviszony esetén.

c. viszonyosság elve

A viszonyosság a partnerség megjelenése a világkereskedelemben. Ennek megfelelően az államok a partnereknek nyújtott engedményekért cserébe maguk is hasonló engedményeket várnak el. A viszonyosság egyben azt is jelenti, hogyha egy állam intézkedései következtében egy másik állam hátrányt szenved, akkor az okozott károkért – a viszonyosság elve alapján – a sérelmet szenvedett állam joggal várja el a kompenzációt.

d. transzparencia elve

A transzparencia az átláthatóságot biztosítja azáltal, hogy a szerződő felek kötelezettségévé teszi egymás informálását minden olyan belső jogszabály, intézkedés, szerződés, bírói állásfoglalás tartalmáról, mely a GATT keretében vállalat kötelezettségeket és általában az adott állam kereskedelempolitikáját érinti.

e. konzultáció elve

A viták békés feloldásának érdekében bármilyen, az egyezmény alkalmazása során és az államok külkereskedelemmel kapcsolatos politikájából eredően felmerülő problémás kérdést tárgyalások útján oldják meg a felek.

Az Európai Unió a WTO-tagországokkal (pl. USA, Japán, Ausztrália, Oroszország) szemben a legnagyobb kedvezményes elbánás elvének érvényesítésével lényegében a legmagasabb vámtarifákat alkalmazza. A fejlődő országokkal szemben az EU vámjoga az egyoldalú vámpreferencia elvét juttatja érvényre, mely a preferenciális elbánás alapelvének alkalmazását jelenti. Korábban a volt gyarmatokkal és az ACP-országokkal (afrikai, karibi és csendes-óceáni államok) szemben alacsonyabb importvámot határoztak meg, és a viszonyosság elvétől eltekintve nem vártak el azonos preferenciákat a kedvezményezett országoktól. Az EU az ACP-országoknak nyújtott egyoldalú kedvezményeit azonban fokozatosan a WTO előírásainak megfelelő szabadkereskedelmi megállapodásokkal váltja fel.

2. Szabadkereskedelmi övezetek és vámuniók

A nemzetközi kereskedelemben nem ritkák azok a bilaterális vagy multilaterális megállapodások sem, melyek szabadkereskedelmi övezeteket vagy vámuniókat hoznak létre. A szabadkereskedelmi övezetek lényege, hogy a részes államok az egymás közötti forgalomban a vámokat és mennyiségi korlátozásokat eltörlik, azonban harmadik országok viszonylatában minden állam önálló vámpolitikát képvisel. A szabadkereskedelmi övezet ebből következően két vagy több vámterület olyan összekapcsolását jelenti, amelyen belül a vámokat és a kereskedelmet korlátozó más intézkedéseket az e területről származó termékek belső kereskedelméből eltörlték. Az állami szuverenitást azonban a szabadkereskedelmi övezet létrehozása nem korlátozza abban, hogy e területen kívülről érkező termékekre önállóan vámot vessenek ki.

A vámunió ezzel szemben egy sokkal szorosabb kereskedelmi kapcsolat a részes államok között. Ilyenkor ugyanis két vagy több vámterület helyébe egyetlen, egységes vámterület lép, amelyen belül a vámokat és az egyéb korlátozó rendelkezéseket a belső forgalomban eltörlték, kifelé pedig harmadik országokkal szemben a vámunió tagjai egységes vámokat és kereskedelmi szabályokat alkalmaznak. Az Európai Unió vámunióinak minősíthető, hiszen a közös kereskedelempolitika európai kompetenciává teszi az EU-n kívüli államokkal folytatott kereskedelem szabályozóinak megállapítását.

3. A külkereskedelmi ügyletek

A nemzetközi kereskedelem mozgatórugóját a külkereskedelmi ügyletek adják, melyek jellemzően különböző országokban honos vállalkozások között kötődnek. Tekintettel arra, hogy a nemzeti jogok szerződési jogi rendelkezései még az Európai Unió tagországaiban sem tekinthetők egységesnek, vagy éppen nagymértékben harmonizáltak, lényeges kérdés, hogy milyen jog alapján bírálható el a felek közötti külkereskedelmi szerződés. A nemzeti jogokban lévő különbségek kiküszöbölésére máig a legnagyobb jelentőséggel bíró nemzetközi szabályozó a külkereskedelmi ügyletek körében az 1980. április 1-jén létrehozott és az UNCITRAL diplomata konferenciája által 1980. április 11-én elfogadott, Bécsben kelt egyezmény az áruk nemzetközi adásvételéről (a továbbiakban: Bécsi

Vételi Egyezmény). Az egyezménynek 2015-ben 83 állam a részese. Az Európai Unió tagállamainak többsége is ratifikálta a Bécsi Vételi Egyezményt (kivételek az Egyesült Királyság, Portugália, Málta és Írország). Az egyezményben részes országok vállalkozásainak nemzetközi adásvételi szerződéseire automatikusan kiterjed az egyezmény hatálya, kivéve, ha a felek ezt közös akaratukkal kizárták. Az egyezmény hatályával kapcsolatban lényeges még kiemelni, hogy abban az esetben alkalmazandók szabályai, ha a felek (eladó és vevő) olyan országokban honos vállalkozások, mely országok az egyezményt ratifikálták, azonban akár az egyezményben nem részes államból származó felek esetén is alkalmazható a Bécsi Vételi egyezmény akkor, ha a jogvitában eljáró fórum (bíró, választottbíró) államának nemzetközi magánjogi szabályai olyan állam jogát jelölik ki alkalmazandó jogként, mely állam az egyezményt ratifikálta. Amennyiben az egyezmény alkalmazását, hatályát megállapítják, a nemzeti jogot a Bécsi Vételi Egyezmény szabályai felülírják. Így például szerződésszegés esetén kizárólag az egyezményben biztosított jogkövetkezmények vehetők igénybe, és ez a lista a nemzeti jog előírásaival nem bővíthető. Az egyezmény a szerződés létrejöttével, lényeges tartalmi elemeivel, valamint a szerződésszegés esetén alkalmazandó jogkövetkezményekkel foglalkozik kiemelten. A Bécsi Vételi Egyezmény jelentősége abban áll, hogy mivel nemzetközi bírói fórum egyelőre nem létezik a külkereskedelmi ügyletekből eredő jogviták elbírálására, bármely állam bírósága elé kerülő, az egyezményben részes államok által kötött nemzetközi adásvételi szerződés elbírálásánál alkalmazni kell a szabályait.¹⁴ Ezzel nem egyszerűen csak az egységes jogi hátterét alkották meg a részes államok a külgazdasági szerződések között leggyakrabban előforduló nemzetközi adásvételnek, hanem egyszerűsítették is a szerződéskötést azáltal, hogy a szerződésben nem rendezett kérdésekhez mögöttes joganyagot biztosítanak.

A külgazdasági ügyletek körében még előfordulnak lízingügyletek, franchise-szerződések, licenc-ügyletek, vállalkozási típusú ügyletek (bérmunka, nagyberendezések szállítása és szerelése), termelési-értékesítési kooperációk, vevőszolgálati szerződések, viszonteladói szerződések. Ezen ügyletek vonatkozásában is találkozunk nemzetközi egyezményekkel, melyek leggyakrabban az ENSZ valamely jogharmonizációval foglalkozó szervétől érkeznek (UNIDROIT, UNCITRAL)¹⁵.

¹⁴ Amennyiben a felek kizárják a Bécsi Vételi Egyezmény szabályainak alkalmazását, úgy a nemzetközi kollíziós magánjog szabályai alapján dönthető el, hogy melyik állam jogát kell a szerződésre alkalmazni. A magyar kollíziós joggal kapcsolatban lásd: Burián László – Kecskés László – Vörös Imre (2006): Magyar nemzetközi kollíziós magánjog. Európai kitekintéssel, KRIM Bt., Budapest, 194-225.

¹⁵ A legfontosabb nemzetközi magánjogi tárgyú egyezmények – melyeknek Magyarország is részese – listáját lásd: Nagy Csongor István (2011): Nemzetközi magánjog, HVG Orac, Budapest, 233-238.

Önellenőrző kérdések

1. Ismertesse a nemzetközi kereskedelem alapelveit a GATT-Egyezmény alapján!

.....
.....
.....
.....

2. Mit jelent a legnagyobb kedvezmény elve?

.....
.....
.....
.....

3. Melyek a legnagyobb kedvezmény elve alóli kivételek?

.....
.....
.....

4. Mi a különbség a szabadkereskedelmi övezet és a vámunió között?

.....
.....
.....
.....

5. Mi a jelentősége a Bécsi Vételi Egyezménynek a nemzetközi adásvétel szabályozásában?

.....
.....
.....
.....

Jogszabálytár

Törvények:

1998. évi IX. törvény az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (GATT) keretében kialakított, a Kereskedelmi Világszervezetet létrehozó Marrakesh-i Egyezmény és mellékleteinek kihirdetéséről

2000. évi XXV. törvény a kémiai biztonságról.

2004. évi XXIX. törvény az európai uniós csatlakozással összefüggő egyes törvénymódosításokról, törvényi rendelkezések hatályon kívül helyezéséről, valamint egyes törvényi rendelkezések megállapításáról

Egyéb jogszabályok:

101/1996. (VII. 12.) Korm. rendelet a veszélyes hulladékok országhatárokat átlépő szállításának ellenőrzéséről és ártalmatlanításáról szóló, Bázelen, 1989. március 22. napján aláírt Egyezmény kihirdetéséről

159/2005. (VIII. 16.) Korm. rendelet a kábítószer-prekursorokkal kapcsolatos egyes hatósági eljárási szabályok, valamint a hatósági feladat- és hatáskörök megállapításáról.

180/2007. (VII. 3.) Korm. rendelet az országhatárt átlépő hulladékszállításról

123/2009. (VI. 12.) Korm. rendelet az egyes veszélyes anyagok és veszélyes készítmények kivitelével, illetve behozatalával összefüggő bejelentési eljárás részletes szabályairól.

52/2012. (III. 28.) Korm. rendelet az egyes áruk, szolgáltatások és anyagi értéket képviselő jogok vámhatárt vagy országhatárt átlépő kereskedelméről

378/2016. (XII. 2.) Korm. rendelet egyes központi hivatalok és költségvetési szervek formában működő minisztériumi háttérintézmények felülvizsgálatával összefüggő jogutódlásáról, valamint egyes közfeladatok átvételéről

1312/2016. (VI. 13.) Korm. határozat a központi hivatalok és a költségvetési szervek formában működő minisztériumi háttérintézmények felülvizsgálatával kapcsolatos intézkedésekről

A Bizottság 1101/2014/EU végrehajtási rendelete (2014. október 16.) a vám- és a statisztikai nomenklatúráról, valamint a Közös Vámtarifáról szóló 2658/87/EGK tanácsi rendelet I. mellékletének módosításáról

Az Európai Parlament és a Tanács 952/2013/EU rendelete (2013 október 9.) az Uniós Vámkódex létrehozásáról

A Bizottság 2454/93/EGK rendelete a Közösségi Vámkódexet létrehozó 2913/92/EGK számú Tanácsi Rendelet végrehajtásáról, valamint módosításai

A Tanács 1186/2009/EK rendelete a vámmentességek közösségi rendszerének létrehozásáról, valamint módosításai

Irodalomjegyzék

- Balázs Péter (2002): Az Európai Unió külpolitikája és a magyar-EU kapcsolatok fejlődése, KJK Kerszöv., Budapest
- Bánrévy Gábor (2009): A nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga, Szent István Társulat, Budapest
- Bekényi József – Berényi Lajos – Dienes Oehm Egon – Gilyán György – Mikó Zoltán – Nagy Márta – Zsigó Ferenc (2013): Gazdasági igazgatás, FÁMA Zrt., Budapest
- Bencsik András (szerk., 2012): Közigazgatási jog: különös rész, Dialóg Campus, Budapest Pécs
- Burián László – Kecskés László – Vörös Imre (2006): Magyar nemzetközi kollíziós magánjog. Európai kitekintéssel, KRIM Bt., Budapest
- Fazekas Marianna (szerk., 2011): Közigazgatási jog: különös rész, Osiris Kiadó, Budapest
- Horváthy Balázs (2004): A kereskedelempolitika dinamikus értelmezése a közösségi jogban, Jogtudományi Közlöny, 10.337-352.
- Horváthy Balázs (2004): Az Európai Unió közös kereskedelempolitikája, hatása a magyar külkereskedelmi jogra, In: Inotai András (szerk.): EU-tanulmányok. IV. kötet, Nemzeti Fejlesztési Hivatal, 829-866.
- Horváthy Balázs – Vörös Imre (szerk., 2012): Az európai uniós jogfejlődés irányai a Lisszaboni Szerződés után: válogatott tanulmányok, HVG-Orac, Budapest
- Kárpáti László – Lehotai József (2007): Kereskedelmi ismeretek, Debreceni Egyetem Agrár- és Műszaki Tudományok Centruma AVK, Debrecen
- Mádl Ferenc – Vékás Lajos (2000): Nemzetközi magánjog és nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga, 5. kiad., Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest
- Nagy Csongor István (2011): Nemzetközi magánjog, HVG Orac, Budapest
- Papp Mónika – Várnay Ernő (2001): Az Európai Unió joga, KJK Kerszöv., Budapest
- Szőllőssi László (1997): Gazdasági közigazgatás: külkereskedelmi igazgatás, Államigazgatási Főiskola, Budapest

Elektronikus források

<http://ec.europa.eu/trade/>

http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/sale_goods.html

<http://www.unidroit.org>

http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/legal_e.htm

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem kiadványa.

Nemzeti Közszolgálati Egyetem;
Államtudományi és Közigazgatási Kar
www.uni-nke.hu

Felelős Kiadó:

Prof. Dr. Kis Norbert Dékán

Címe:

1083 Budapest, Üllői út 82.

Kiadói szerkesztő:

Vöröss Ferenc

Tördelőszerkesztő:

Bödecs László

978-615-5870-21-7 (PDF)

A hatályosított tananyag
a KÖFOP-2.1.1-VEKOP-15-2016-00001
„A közszolgáltatás komplex kompetencia,
életpálya-program és oktatás technológiai
fejlesztése” című projekt keretében készült
el és jelent meg.

SZÉCHENYI

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE